

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-87-7>

УДК 339.9:330.34:327(477)

ГЛОБАЛЬНО-ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ ЗСУВ ТА ФОРМУВАННЯ НОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО СВІТОПОРЯДКУ: РОЛЬ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ, МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ПАРТНЕРСТВ

GLOBAL CIVILIZATIONAL SHIFT AND THE FORMATION OF A NEW ECONOMIC WORLD ORDER: UKRAINE'S ROLE IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT, INTERNATIONAL TRADE AND GLOBAL PARTNERSHIPS

Мартусенко Ірина Валеріївна

кандидат географічних наук, доцент,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3953-9903>

Martusenko Iryna

Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics
West Ukrainian National University

У статті досліджено теоретичні та прикладні аспекти глобально-цивілізаційного зсуву як провідного чинника формування нового економічного світопорядку. Обґрунтовано, що сучасна міжнародна економічна система трансформується під впливом геополітичних, гео економічних, технологічних, безпекових та цивілізаційних змін. Визначено основні тенденції трансформації світового господарства, зокрема гео економічну фрагментацію, регіоналізацію міжнародної торгівлі, перебудову глобальних ланцюгів створення вартості та посилення ролі безпеки у міжнародних економічних відносинах. Досліджено особливості протистояння демократично-капіталістичної та автократичної моделей розвитку. Запропоновано авторську концепцію глобально-цивілізаційної економічної системи. Обґрунтовано нову роль України у забезпеченні глобальної продовольчої, економічної та безпекової стійкості, а також визначено перспективи розвитку міжнародних партнерств України в умовах формування нової архітектури світового господарства.

Ключові слова: глобально-цивілізаційний зсув; новий економічний світопорядок; міжнародна економіка; світове господарство; міжнародна торгівля; сталий розвиток; міжнародні партнерства; економічна стійкість.

The article examines the theoretical and applied aspects of the global civilizational shift as a key driver of the emerging economic world order. It argues that the international economic system is undergoing profound transformation under the influence of geopolitical, geo-economic, technological, security, and institutional changes. The traditional globalization model based on economic efficiency and trade liberalization is evolving toward a paradigm focused on resilience, security, strategic autonomy, institutional trust, and civilizational compatibility. The study identifies the major trends shaping the transformation of the world economy, including geo-economic fragmentation, regionalization of international trade, restructuring of global value chains, technological competition, energy transition, and the growing role of economic security. It demonstrates that international trade is increasingly influenced by geopolitical priorities, strategic interests, institutional quality, and security considerations rather than solely by comparative advantages. The paper substantiates the author's concept of the Global Civilizational Economic System, which explains the transition from an efficiency-oriented model of globalization to a system based on resilience, trust, security, and strategic cooperation. The confrontation between democratic-capitalist and autocratic development models is identified as one of the main drivers of this transformation. The research proves that Ukraine should be regarded not only as a recipient of international support but also as an active contributor to the emerging economic order. Its strategic role is determined by its contribution to global food security, European integration, logistics, energy transformation, and international stability. The findings indicate that future international partnerships will increasingly depend on economic resilience, institutional reliability, technological competitiveness,

and strategic adaptability, creating significant opportunities for Ukraine to strengthen its position within the emerging Global Civilizational Economic System.

Keywords: global civilizational shift; new global economic order; international economy; world economy; international trade; sustainable development; international partnerships; economic stability.

Постановка проблеми. Початок XXI століття характеризується масштабними трансформаціями світової економічної системи, які набувають ознак глобально-цивілізаційного зсуву. Світове господарство переходить до нового етапу розвитку під впливом геополітичних, гео економічних, технологічних, екологічних і цифрових чинників. Глобальна фінансова криза, пандемія COVID-19, заострення міжнародної конкуренції, фрагментація ринків, боротьба за технологічне лідерство, трансформація логістичних ланцюгів та повномасштабна російсько-українська війна стали каталізаторами глибоких змін у функціонуванні міжнародної економіки та системи світового управління.

У цих умовах традиційна модель глобалізації, заснована на економічній доцільності та вільному русі ресурсів, поступово трансформується в систему міжнародних взаємодій, де зростає роль безпеки, технологічного суверенітету, стратегічної автономії та інституційної довіри. Відтак міжнародна торгівля, інвестиції та економічне співробітництво дедалі більше залежать не лише від економічних переваг, а й від політичних, цивілізаційних та безпекових пріоритетів. Водночас посилюється конкуренція між демократично-капіталістичною та авторитарною моделями розвитку, що впливає на структуру глобальних ринків і міжнародних економічних відносин. Паралельно відбувається переосмислення концепції сталого розвитку. Поряд із екологічними та соціальними аспектами зростає значення економічної стійкості, енергетичної безпеки, продовольчої незалежності та стабільності глобальних ланцюгів створення вартості. Унаслідок цього сталий розвиток перетворюється на багатовимірну категорію, що поєднує економічні, екологічні, безпекові та цивілізаційні складові.

Особливе місце у формуванні нового економічного світопорядку посідає Україна. Російська агресія виявила вразливість глобальної продовольчої, енергетичної та безпекової систем, водночас підтвердивши стратегічну роль України у забезпеченні стабільності міжнародних ринків. Україна поступово трансформується з об'єкта геополітичного впливу на активного учасника формування нової

системи міжнародних економічних відносин. За таких умов актуальним є наукове осмислення глобально-цивілізаційного зсуву як чинника формування нового економічного світопорядку, визначення його впливу на міжнародну торгівлю, сталий розвиток і глобальні партнерства, а також обґрунтування нової ролі України в цих процесах. Наукова значущість дослідження полягає у розвитку концептуальних засад глобально-цивілізаційної економічної системи, а практична – у пошуку ефективних механізмів інтеграції України до нової архітектури міжнародних економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика формування нового економічного світопорядку в умовах глобально-цивілізаційного зсуву є предметом активних досліджень у сфері міжнародної економіки, гео економіки, сталого розвитку та міжнародних економічних відносин. Водночас сучасні наукові праці переважно висвітлюють окремі аспекти цих процесів, тоді як їх комплексний взаємозв'язок потребує подальшого наукового осмислення.

Дослідженню сучасних тенденцій розвитку міжнародної економіки присвячено праці О. Булатової, В. Панченка та О. Іващенко [1], у яких проаналізовано мегатренди світового економічного розвитку, визначено їхній вплив на економічну безпеку держав та обґрунтовано необхідність формування політики економічної стійкості в умовах зростання глобальних ризиків. Широкий розвиток цієї проблематики представлено у навчальному посібнику В. Панченка та Н. Резнікової [6], де розкрито сучасні стратегії міжнародного економічного розвитку, особливості трансформації світового господарства та адаптації національних економік до нових глобальних викликів. Важливий внесок у дослідження геополітичних та гео економічних трансформацій зроблено в монографії за редакцією А. Крисоватого та О. Тулай [2], у якій обґрунтовано вплив сучасних глобальних викликів на формування геостратегії України та визначено її місце у новій архітектурі міжнародних економічних і безпекових відносин. Близькою за тематикою є аналітична доповідь Центру Разумкова [4], у якій досліджено вплив сучас-

них геополітичних процесів на зовнішню політику України та перспективи її міжнародного партнерства. Проблемам геоекономічної трансформації світового господарства присвячено дослідження В. Козюка та В. Коваленка [5], які систематизували основні етапи геоекономічної фрагментації та визначили її вплив на міжнародну торгівлю, інвестиційні потоки й глобальні ланцюги створення вартості. Питання структурної модернізації економіки в умовах глобальної нестабільності розглядає М. Зверяков [3], який обґрунтовує необхідність переходу до моделі прискореного неоіндустріального розвитку як передумови підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Вагомий внесок у дослідження сучасних глобальних економічних процесів здійснюють міжнародні організації. У доповіді OECD Economic Outlook [7] акцентовано увагу на уповільненні світового економічного зростання, накопиченні структурних дисбалансів та необхідності зміцнення економічної стійкості. У звіті The Future of Growth Report Всесвітнього економічного форуму [8] визначено провідні фактори довгострокового економічного зростання, серед яких інновації, інституційна якість, людський капітал та технологічний розвиток. У Trade and Development Report 2025 експерти UNCTAD [9] наголошують на посиленні впливу геополітичної напруженості, геоекономічної фрагментації та невизначеності на міжнародну торгівлю і розвиток світової економіки. Подібні тенденції підтверджуються у доповіді Global Risks Report 2026 Всесвітнього економічного форуму [10], де серед основних ризиків визначено геополітичну конфронтацію, економічну фрагментацію та кризу міжнародного співробітництва. У дослідженні Global Economic Prospects 2025 Світового банку [11] обґрунтовано вплив структурних змін світової економіки на темпи економічного зростання та перспективи розвитку країн, що розвиваються, в у World Trade Report 2024 Світової організації торгівлі [12] проаналізовано сучасні тенденції трансформації міжнародної торгівлі, зокрема посилення регіоналізації, зміну глобальних виробничих мереж та зростання ролі інклюзивності у світовій торговельній системі.

Попри значний науковий доробок, більшість сучасних досліджень розглядає окремо питання геоекономічної фрагментації, міжнародної торгівлі, економічної безпеки або сталого розвитку. Водночас недостатньо дослідженим залишається комплексний

взаємозв'язок між глобально-цивілізаційним зсувом, трансформацією міжнародної економічної системи та формуванням нового економічного світопорядку. Подальшого наукового обґрунтування потребує також визначення нової ролі України у забезпеченні глобальної економічної, продовольчої та безпекової стійкості в умовах становлення нової глобально-цивілізаційної економічної системи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження сутності та особливостей глобально-цивілізаційного зсуву як чинника формування нового економічного світопорядку, обґрунтування його впливу на міжнародну торгівлю, сталий розвиток і систему глобальних партнерств, а також визначення сучасної ролі України у трансформації світової економіки та міжнародних економічних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобально-цивілізаційний зсув доцільно розглядати як якісну зміну логіки розвитку світового господарства, за якої міжнародна економічна система переходить від моделі відносно відкритої глобалізації до моделі стратегічно фрагментованої, безпечно орієнтованої та ціннісно детермінованої взаємодії держав. Якщо наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття основними принципами глобалізації були лібералізація торгівлі, мобільність капіталу, оптимізація витрат і поглиблення глобальних ланцюгів створення вартості, то сучасний етап дедалі більше визначається іншими критеріями: економічною стійкістю, технологічним суверенітетом, енергетичною безпекою, політичною сумісністю партнерів та здатністю держав протистояти системним ризикам.

У цьому контексті глобально-цивілізаційний зсув не є лише геополітичним явищем. Він має виразний економічний зміст, оскільки змінює принципи міжнародної торгівлі, інвестицій, виробничої кооперації, логістики, доступу до технологій і формування партнерств. Світова економіка поступово переходить від парадигми «ефективність понад усе» до парадигми «ефективність через безпеку, довіру та стійкість». Це означає, що вартість виробництва вже не єдиний критерій міжнародного економічного вибору [3]. Дедалі важливішими стають походження товару, політична надійність постачальника, стабільність логістичних маршрутів, відповідність екологічним стандартам і належність до певного цивілізаційного простору.

Практичним проявом такого зсуву є посилення геоекономічної фрагментації. Міжнародний валютний фонд у 2025 році характеризував сучасний стан як формування «нового глобального економічного ландшафту», де торгова політика, переорієнтація пріоритетів провідних держав і зростання невизначеності стають визначальними чинниками світової динаміки. За оцінкою МВФ, глобальне зростання мало сповільнитися з 3,3% у 2024 році до 3,2% у 2025 році та 3,1% у 2026 році [11], що свідчить про втрату попередньої інерції глобального розвитку.

Світова торгівля також дедалі чіткіше відображає нову цивілізаційно-геоекономічну реальність. За даними WTO, у разі поєднання взаємних тарифів і поширення невизначеності торговельної політики обсяг світової торгівлі товарами у 2025 році міг би скоротитися на 1,5% [12]. Це є показовим, оскільки ще нещодавно міжнародна торгівля розглядалася як головний механізм зближення економік, тоді як сьогодні вона дедалі частіше перетворюється на інструмент стратегічного впливу, санкційного тиску, технологічного обмеження та геополітичного позиціонування. Теоретично, глобально-цивілізаційний зсув можна пояснити через взаємодію чотирьох рівнів трансформації.

Перший рівень – геополітичний. Він проявляється у загостренні протистояння між демократично-капіталістичною та авторитарно-державною моделями розвитку. Це протистояння змінює характер міжнародної економічної взаємодії, оскільки економіка перестає бути нейтральною сферою співпраці й дедалі більше підпорядковується логіці стратегічного суперництва [2].

Другий рівень – геоекономічний. Він полягає у перебудові глобальних виробничих і торговельних ланцюгів. Компанії та держави дедалі частіше орієнтуються на *friend-shoring*, *near-shoring*, *reshoring*, тобто перенесення виробництв і постачань до політично ближчих або безпечніших країн. Це не означає повного завершення глобалізації, але свідчить про її перехід у нову фазу – фрагментовану, регіоналізовану та безпеково-керовану [1; 10].

Третій рівень – технологічний. Формується конкуренція за контроль над критичними технологіями: напівпровідниками, штучним інтелектом, кібербезпекою, енергетичними технологіями, цифровими платформами. Технологічна залежність дедалі більше сприймається як стратегічний ризик, а тому дер-

жави посилюють політику технологічного суверенітету.

Четвертий рівень – ціннісно-інституційний. Міжнародні партнерства дедалі більше будуються не лише на економічній вигоді, а й на спільності політичних принципів, довірі, правових стандартах, відповідальності та прогнозованості. Саме цей рівень дозволяє говорити не просто про геоекономічну фрагментацію, а про глибший глобально-цивілізаційний зсув.

Отже, глобально-цивілізаційний зсув можна визначити як системну трансформацію світової економіки, за якої економічні зв'язки між державами дедалі більше структуруються відповідно до цивілізаційної сумісності, безпекових інтересів, інституційної довіри та спільного бачення сталого розвитку. Цей процес безпосередньо впливає на міжнародну економічну систему. По-перше, зростає значення економічної стійкості порівняно з короткостроковою ефективністю. По-друге, відбувається переоцінка ризиків залежності від авторитарних режимів у сферах енергетики, сировини, продовольства, технологій і логістики. По-третє, формується нова система глобальних партнерств, у якій Україна набуває особливого значення як держава, що поєднує безпекову, продовольчу, логістичну, інституційну та цивілізаційну функції.

Реальним прикладом впливу глобально-цивілізаційного зсуву є зміна ролі продовольчої безпеки. Україна до повномасштабної війни була одним із важливих експортерів зернових і олійних культур, а порушення її експортної логістики одразу спричинило напруження на світових аграрних ринках. Це довело, що продовольча торгівля більше не є лише комерційним процесом. Вона стала елементом глобальної безпеки, сталого розвитку та політичної стабільності [5]. Іншим прикладом є енергетична трансформація Європи після 2022 року. Залежність від російських енергоносіїв виявилася не економічною перевагою, а стратегічною вразливістю. Унаслідок цього Європейський Союз прискорив диверсифікацію джерел постачання, розвиток відновлюваної енергетики та перегляд підходів до енергетичної безпеки. Це підтверджує, що новий економічний світопорядок формується не навколо дешевих ресурсів, а навколо надійності, безпеки та довгострокової стійкості.

Отже, глобально-цивілізаційний зсув є не периферійним явищем, а фундаментальним фактором перебудови міжнародної економічної системи. Він змінює логіку глобалізації,

переорієнтовує міжнародну торгівлю, трансформує інвестиційні потоки, посилює роль безпеки в економічних рішеннях і формує нову ієрархію партнерств. У цій новій системі Україна виступає не лише країною, що зазнала воєнної агресії, а й важливим суб'єктом становлення нового економічного світопорядку, заснованого на стійкості, свободі, міжнародній солідарності та сталому розвитку.

Сучасне світове господарство входить у фазу структурної перебудови, у межах якої класична модель глобалізації поступається місцем новій системі міжнародних економічних відносин. Її визначальними ознаками стають геоекономічна фрагментація, зростання ролі безпеки, регіоналізація виробничих ланцюгів, технологічне суперництво, енергетична трансформація та переосмислення сталого розвитку [8]. Першою провідною тенденцією є уповільнення глобального економічного зростання. За оцінками МВФ, світова економіка у 2026 році зростатиме на 3,1%, а у 2027 році – на 3,2%, що є нижчим за допандемічні середні показники [10]. Це свідчить про перехід світової економіки до менш динамічної, але більш ризикованої моделі розвитку, де темпи зростання дедалі більше залежать від воєн, цін на енергоносії, інфляційного тиску та нестабільності фінансових ринків.

Другою тенденцією є зміна характеру міжнародної торгівлі. Світова торгівля більше не функціонує лише як механізм економічної ефективності. Вона дедалі частіше стає інструментом геополітичного впливу, санкційної політики, технологічного контролю та стратегічної конкуренції. За даними WTO, обсяг світової торгівлі товарами зріс на 4,6% у 2025 році, однак прогноз на 2026 рік залишається стриманішим через торговельну невизначеність і зміну політики провідних економік [8; 12].

Третьою тенденцією є геоекономічна фрагментація. Держави та транснаціональні корпорації поступово переходять від принципу мінімізації витрат до принципу мінімізації ризиків. Це проявляється у поширенні практик *friend-shoring*, *near-shoring* і *reshoring* (перенесення виробництв ближче до політично надійних партнерів) [4]. Унаслідок цього глобальні ланцюги створення вартості стають коротшими, дорожчими, але безпечнішими.

Четвертою тенденцією є технологічна поляризація світової економіки та перегляд енергетичної моделі розвитку. Конкуренція за напівпровідники, штучний інтелект, цифрові платформи, кібербезпеку, зелені технології та

критичні мінерали формує нову ієрархію держав. Технології перетворюються не лише на фактор продуктивності, а й на інструмент геополітичної сили. Після 2022 року енергетична залежність від автократичних постачальників стала розглядатися як стратегічна вразливість. Це прискорило розвиток відновлюваної енергетики, диверсифікацію джерел постачання та формування нової логіки енергетичної безпеки [6].

П'ятою тенденцією є переосмислення сталого розвитку. Сьогодні сталий розвиток уже не обмежується екологічним виміром. Він охоплює продовольчу безпеку, енергетичну стійкість, цифрову інклюзію, інституційну спроможність, безпеку логістики та здатність держав зберігати функціональність в умовах криз. Світовий банк наголошує, що глобальна економіка переходить до низької траєкторії зростання, недостатньої для сталого скорочення бідності та створення робочих місць у країнах, які цього найбільше потребують.

Сучасні геополітичні процеси суттєво трансформують природу міжнародної торгівлі. Якщо раніше вона розглядалася переважно як механізм взаємної економічної вигоди, то сьогодні дедалі більше підпорядковується логіці стратегічної безпеки. Санкції, торговельні обмеження, контроль за експортом технологій і доступом до критичних ресурсів стали важливими інструментами міжнародної економічної політики. Особливо відчутним є вплив воєнних конфліктів. Повномасштабна війна росії проти України порушила глобальні продовольчі, енергетичні та логістичні ланцюги, водночас продемонструвавши стратегічне значення України для світової продовольчої безпеки та європейської безпекової системи.

Геополітична напруженість посилює ризики для країн, що розвиваються. За оцінками UNCTAD, попри відносну стійкість світової торгівлі, боргове навантаження, нестабільність фінансових потоків і торговельна невизначеність залишаються серйозними викликами для глобального розвитку [9]. За таких умов міжнародна торгівля одночасно виступає джерелом економічного зростання, інвестицій і технологій та каналом поширення ризиків, пов'язаних із ціновими шоками, ресурсними обмеженнями й політичною залежністю.

Для забезпечення сталого розвитку особливого значення набуває геоекономічна фрагментація, яка, з одного боку, ускладнює міжнародну координацію у сфері кліматичної

політики та розвитку, а з іншого – стимулює формування нових партнерств між країнами, об'єднаними спільними цінностями, стандартами та безпековими інтересами [2, с. 276]. Основна суперечність сучасного етапу полягає в тому, що світова економіка одночасно потребує глобальної співпраці для досягнення Цілей сталого розвитку, але фактично рухається до більшої фрагментації, конкуренції та блоковості. Саме в цій суперечності формується новий економічний світопорядок. Для України ця трансформація створює як виклики, так і стратегічні можливості. З одного боку, війна, руйнування інфраструктури, логістичні обмеження та високі безпекові ризики ускладнюють участь країни у світовій торгівлі. З іншого боку, Україна посилює свою роль як партнер демократичного світу у сферах продовольчої безпеки, критичної сировини, енергетичного переходу, цифрової трансформації, оборонно-промислової кооперації та післявоєнного відновлення [4]. Таким чином, трансформація світового господарства в умовах нового економічного світопорядку означає перехід від глобалізації ефективності до глобалізації стійкості. Міжнародна економіка дедалі більше визначається не лише ціною, продуктивністю та обсягом торгівлі, а й довірою, безпекою, інституційною сумісністю та здатністю держав діяти як відповідальні учасники глобального розвитку.

Сучасний економічний світопорядок формується в умовах дедалі виразнішого протистояння двох моделей розвитку: демократично-капіталістичної та автократично-державної. Це протистояння не зводиться лише до політичної конкуренції; воно має глибокий економічний зміст, оскільки визначає напрями міжнародної торгівлі, інвестицій, технологічного обміну, енергетичної політики та глобальних партнерств. Демократично-капіталістична модель ґрунтується на відкритості ринків, верховенстві права, захисті приватної власності, конкуренції, інноваціях, інституційній прозорості та міжнародній кооперації. Її економічна логіка полягає в тому, що розвиток забезпечується не лише зростанням виробництва, а й якістю інститутів, довірою, правовими гарантіями, людським капіталом і технологічною свободою [1]. Автократична модель розвитку, навпаки, характеризується високою роллю державного контролю, політизацією економічних рішень, використанням енергетики, продовольства, сировини, логістики й технологій як інструментів зовнішнього впливу. У такій системі економіка часто підпорядкову-

ється не ринковій ефективності, а політичній доцільності та стратегічному контролю [6].

У сучасних умовах саме це протистояння спричиняє геоекономічну фрагментацію. МВФ визначає її як ризик політично зумовленого згортання глобальної економічної інтеграції, коли торгівля, інвестиції та фінансові потоки дедалі більше залежать від стратегічних і безпекових міркувань. Дослідження МВФ 2024 року також фіксують зміну торговельних та інвестиційних зв'язків за геополітичними лініями після початку повномасштабної війни росії проти України. Це означає, що світова економіка вже не розвивається як єдина нейтральна система. Вона дедалі більше структурується навколо блоків довіри, політичної сумісності та безпекової близькості. Держави та корпорації переорієнтовують ланцюги постачання, зменшують залежність від ризикованих партнерів, посилюють контроль над критичними технологіями й формують нові партнерські мережі [7]. Відбувається перехід від класичної глобалізації до моделі вибіркової, безпеково орієнтованої інтеграції.

У межах нового економічного світопорядку Україна поступово набуває ролі не лише держави, що протистоїть воєнній агресії, а й важливого суб'єкта глобальної стійкості. Її значення проявляється щонайменше у трьох вимірах: продовольчому, економічному та безпековому. По-перше, Україна є одним із важливих елементів глобальної продовольчої безпеки. До повномасштабної війни вона забезпечувала близько половини світового експорту соняшникової олії, близько 13% експорту кукурудзи та близько 8% експорту пшениці у 2020/2021 маркетинговому році [8; 9]. Порушення українського експорту після 2022 року продемонструвало, що стабільність України має безпосередній вплив на продовольчі ринки Африки, Близького Сходу, Азії та Європи. Відновлення українського зернового експорту стало чинником зниження напруги на світових продовольчих ринках. Українські дослідники зазначають, що показники експорту у квітні 2024 року перевищили рівень лютого 2022 року, а відновлення постачань українського зерна сприяло зниженню ринкових цін і зменшенню ризиків голоду [11].

По-друге, Україна відіграє дедалі важливішу роль у формуванні нової економічної стійкості Європи. Йдеться не лише про післявоєнне відновлення, а про модернізацію економіки, інтеграцію до єдиного ринку ЄС, розвиток інфраструктури, цифрової економіки, енергетики, агропромислового комплексу та

критичних виробництв. Європейський Союз створив Ukraine Facility на 2024-2027 роки, який передбачає до 50 млрд євро стабільної та прогнозованої фінансової підтримки для відновлення, реконструкції та модернізації України [7].

По-третє, Україна стала важливим фактором безпекової стійкості демократичного світу. Її опір російській агресії продемонстрував, що економічна, військова, енергетична та продовольча безпека є взаємопов'язаними. Саме тому підтримка України поступово трансформується з гуманітарної та військово-політичної допомоги у довгострокове стратегічне партнерство.

У новій системі міжнародних відносин Україна може виконувати кілька функцій: 1) продовольчого гаранта – через експорт зернових, олійних культур і продовольства; 2) логістичного вузла – через розвиток транспортних коридорів між Європою, Чорноморським регіоном, Кавказом, Азією та геопросторово-часовий потенціал; 3) енергетичного партнера – через потенціал відновлюваної енергетики, водневої економіки, газотранспортної інфраструктури та інтеграції з енергетичним ринком ЄС; 4) інституційного партнера ЄС – через адаптацію до європейських правил, стандартів і політик з одночасною автентичною самоідентифікацією; 5) безпекового форпосту демократичного світу – через захист принципів міжнародного права, територіальної цілісності та суверенітету держав.

Нова роль України полягає у переході від статусу периферійної економіки до статусу стратегічного вузла глобально-цивілізаційної економічної системи. Україна стає простором, де одночасно перетинаються питання міжнародної торгівлі, сталого розвитку, безпеки, європейської інтеграції та формування нового світового порядку. Протистояння демократично-капіталістичної та авторитарної моделей розвитку є одним із головних чинників трансформації світового господарства [2; 3]. Воно змінює структуру міжнародної торгівлі, інвестицій і партнерств, посилює роль довіри та безпеки в економічних рішеннях. У цих умовах Україна набуває якісно нового значення, як держава, що не лише захищає власний суверенітет, а й сприяє збереженню глобальної продовольчої, економічної та безпекової стійкості.

Трансформація світового господарства, яка відбувається під впливом глобально-цивілізаційного зсуву, створює принципово нові умови для розвитку міжнародних парт-

нерств. Якщо в попередні десятиліття міжнародне співробітництво переважно будувалося на економічній доцільності та перевагах глобалізації, то сучасний етап характеризується посиленням ролі безпеки, інституційної довіри, технологічної сумісності та спільних цінностей. У результаті формується нова архітектура міжнародного співробітництва, в межах якої партнерства дедалі більше набувають стратегічного та цивілізаційного характеру [2, с. 186]. У цих умовах Україна отримує унікальну можливість посилити власні позиції у світовій економіці та перетворитися на одного з провідних учасників формування нової глобально-цивілізаційної економічної системи. Війна стала потужним каталізатором переосмислення ролі України міжнародною спільнотою. Від держави, яка тривалий час розглядалася переважно як об'єкт інтеграційних процесів, Україна поступово переходить до статусу активного суб'єкта формування нових економічних, безпекових та інституційних взаємозв'язків.

Першочергове значення матиме подальше поглиблення партнерства з Європейським Союзом. Європейська інтеграція вже сьогодні виходить за межі традиційного політичного процесу набуття членства та перетворюється на механізм структурної модернізації української економіки. У перспективі Україна може стати одним із основних елементів економічного простору ЄС у сферах агропромислового виробництва, енергетики, цифрової трансформації, транспортної логістики та оборонної промисловості.

Другим перспективним напрямом є розвиток трансатлантичного партнерства зі Сполученими Штатами Америки, Канадою та іншими країнами демократичного світу. Особливого значення набудуть проекти у сферах оборонно-промислової кооперації, високих технологій, кібербезпеки, цифрової економіки, штучного інтелекту та інноваційного підприємництва. У нових умовах саме технологічна взаємодія стає одним із головних факторів міжнародної конкурентоспроможності держав [9].

Третій напрям пов'язаний із формуванням нових транспортно-логістичних та торговельних коридорів. Геопросторово-часові координати України давно сформували передумови для її перетворення на важливий вузол між Європою, Чорноморським регіоном, Кавказом, Центральною Азією та Близьким Сходом. В умовах перебудови глобальних ланцюгів постачання роль України, як транзитної та

логістичної платформи може суттєво зрости. Особливого значення набуває розвиток мультимодальної інфраструктури, створення власного торговельного флоту, модернізація портів, залізничного сполучення та інтеграція до міжнародних транспортних коридорів.

Четвертим напрямом є зміцнення позицій України у сфері глобальної продовольчої безпеки. Зростання чисельності населення світу, кліматичні зміни, деградація земельних ресурсів та посилення геополітичних ризиків об'єктивно підвищуватимуть роль країн, здатних забезпечувати стабільне постачання продовольства на світові ринки. Україна володіє значним аграрним потенціалом, який у перспективі може бути доповнений розвитком інноваційних агротехнологій, біоекономіки та екологічно орієнтованого виробництва [2]. Це дозволить не лише зберегти, а й посилити її позиції як одного з гарантів світової продовольчої стабільності.

П'ятим стратегічним напрямом виступає розвиток партнерств у сфері зеленої економіки та енергетичного переходу. Формування кліматично нейтральної економіки, розвиток відновлюваних джерел енергії, водневих технологій, систем накопичення енергії та енергетичної інфраструктури створюють для України можливості інтеграції до нової європейської та глобальної енергетичної архітектури. У перспективі країна може стати одним із провідних партнерів Європейського Союзу у забезпеченні енергетичної безпеки та реалізації цілей декарбонізації.

У контексті проведеного дослідження стає можливим запропонувати авторську концепцію глобально-цивілізаційної економічної системи, під якою пропонується розуміти нову модель функціонування світового господарства, що формується під впливом цивілізаційних, геополітичних, технологічних, безпекових та екологічних трансформацій і характеризується переорієнтацією міжнародних економічних зв'язків із принципу максимальної ефективності на принцип забезпечення довгострокової стійкості, довіри та безпеки. У межах цієї концепції міжнародна торгівля, інвестиційні потоки, глобальні ланцюги створення вартості та міжнародні партнерства дедалі більше залежать від цивілізаційної сумісності, інституційної якості, технологічної взаємодії та стратегічних інтересів держав. Відповідно, країни, які здатні забезпечити високий рівень довіри, стабільності та адаптивності, отримують додаткові конкурентні переваги у новому світовому порядку.

Україна в цій системі виступає не лише як держава, що інтегрується до європейського та глобального економічного простору, а як один із центрів формування нових механізмів міжнародної співпраці. Її роль визначається поєднанням продовольчого потенціалу, географічного положення, людського капіталу, ресурсної бази, цифрових компетенцій та стратегічного значення для забезпечення стабільності демократичного світу.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що сучасний етап розвитку світового господарства характеризується не лише трансформацією міжнародної економічної системи, а й глибоким глобально-цивілізаційним зсувом, який змінює фундаментальні принципи функціонування світової економіки. Встановлено, що традиційна модель глобалізації, заснована переважно на економічній ефективності, поступово трансформується у новий формат міжнародної взаємодії, де визначальне значення набувають безпека, стійкість, довіра, технологічний суверенітет та інституційна сумісність.

Обґрунтовано, що провідними тенденціями сучасної трансформації світового господарства є геоекономічна фрагментація, регіоналізація міжнародної торгівлі, перебудова глобальних ланцюгів створення вартості, посилення технологічної конкуренції, зміна енергетичної моделі розвитку та переосмислення концепції сталого розвитку. Доведено, що міжнародна торгівля дедалі більше виконує не лише економічну, а й стратегічну функцію, стаючи інструментом забезпечення економічної, продовольчої, технологічної та безпекової стійкості держав. Одним із визначальних факторів формування нового економічного світопорядку є протистояння демократично-капіталістичної та авторитарної моделей розвитку. У результаті світова економіка поступово переходить до моделі, в якій економічні зв'язки дедалі більше залежать від політичної довіри, цивілізаційної близькості та стратегічної сумісності партнерів. У проведеному дослідженні розвинуто концепцію глобально-цивілізаційної економічної системи, яка пояснює сучасні трансформації світового господарства, як результат комплексної взаємодії економічних, геополітичних, технологічних, безпекових та цивілізаційних процесів. На відміну від традиційних підходів до аналізу глобалізації, запропонована концепція акцентує увагу на зростанні ролі стійкості, безпеки та довіри як нових базових принципів міжнародної економічної взаємодії.

Доведено, що в умовах формування нового світового порядку Україна набуває якісно нової ролі у світовій економіці. Вона виступає не лише об'єктом міжнародної підтримки, а й важливим суб'єктом забезпечення глобальної продовольчої, економічної та безпекової стійкості. Перспективи розвитку міжнародних партнерств України пов'язані з поглибленням європейської інтеграції, розширенням трансатлантичного співробітництва, участю у формуванні нових логістичних та енергетичних систем, а також зміцненням позицій

держави як одного з визначальних елементів нової глобально-цивілізаційної економічної системи.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно зосередити на розробленні методології оцінювання рівня інтегрованості держав до глобально-цивілізаційної економічної системи, моделюванні нових форматів міжнародних партнерств та визначенні довгострокових наслідків цивілізаційного зсуву для розвитку світової економіки, міжнародної торгівлі та глобального управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Булатова О., Панченко В., Іващенко О. Мегатренди міжнародного економічного розвитку і виклики економічній безпеці: потенціал управління політикою стійкості та протидії ризикам. *Modeling the Development of the Economic Systems*. 2023. № 2. С. 215-222. <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-29>. (дата звернення: 08.05.2026).
2. Геостратегія України в контексті глобальних викликів і загроз / за науковою редакцією д.е.н., проф. А. Крисоватого та д.е.н., проф. О. Тулай : монографія. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 320 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8dd60c6c-b8bc-43d9-bdf5-4dfd2d8a3c31/content#page=263> (дата звернення: 08.05.2026).
3. Зверяков М. Створення керованої моделі прискореного розвитку на неоіндустріальній основі. *Економіка України*. 2025. 68 (12(769)), 3-19. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.12.003> (дата звернення: 08.05.2026).
4. Зовнішня політика України в контексті геополітичних процесів. Експертні оцінки характеру і впливу деяких зовнішніх факторів. 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/11/21/2025-ZP.pdf> (дата звернення: 08.05.2026).
5. Козюк В., Коваленко В. Основні етапи гео економічної фрагментації. *Світ фінансів*. № 4(85). 2025. С. 26-38, <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1862>. (дата звернення: 08.05.2026).
6. Панченко В., Резнікова Н. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: ФОРМ Білецький Р.Г., 2025. 471 с. https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2025-04/Reznikova_navch_posib_2025_A5.pdf (дата звернення: 08.05.2026).
7. OECD Economic Outlook. Volume 2025 Issue 2: Resilient Growth but with Increasing Fragilities, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/9f653ca1-en> (дата звернення: 11.05.2026).
8. The Future of Growth Report 2024 : World Economic Forum, 2024. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Growth_Report_2024.pdf (дата звернення: 11.05.2026).
9. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). Trade and Development Report 2025: Under Pressure – Uncertainty Reshapes Global Economic Prospects. Geneva : UNCTAD, 2025. URL: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2025> (дата звернення: 11.05.2026).
10. World Economic Forum. Global Risks Report 2026. Geneva : World Economic Forum, 2026. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/>. (дата звернення: 11.05.2026).
11. World Bank. Global Economic Prospects 2025. Washington, DC : World Bank Group, 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>. (дата звернення: 06.05.2026).
12. World Trade Organization (WTO). World Trade Report 2024: Trade and Inclusiveness. Geneva: WTO, 2024. URL https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr24_e/wtr24_e.pdf. (дата звернення: 11.05.2026).

REFERENCES:

1. Bulatova O., Panchenko V., Ivashchenko O. (2023). Megatrends of international economic development and challenges to economic security: the potential of resilience policy management and risk mitigation]. *Modeling the Development of the Economic Systems*. No. 2, pp. 215-222. Available at: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-29> (accessed May 11, 2026).
2. Krysovatiy A., Tulai O. (Eds.). (2025). Neostrategiia Ukrainy v konteksti hlobalnykh vyklykiv i zahroz [Ukraine's geostrategy in the context of global challenges and threats]. Ternopil: ZUNU. 320 p. Available at: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8dd60c6c-b8bc-43d9-bdf5-4dfd2d8a3c31/content#page=263>

wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8dd60c6c-b8bc-43d9-bdf5-4dfd2d8a3c31/content#page=263 (accessed May 11, 2026) (in Ukrainian).

3. Zvieriakov M. (2025). Stvorennia kerovanoi modeli pryskorenoho rozvytku na neoindustrialnii osnovi [Creating a managed model of accelerated development on a neo-industrial basis]. *Ekonomika Ukrainy*, 68 (12 (769)), 3-19. Available at: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.12.003> (accessed May 11, 2026).

4. Razumkov Centre. (2025). Zovnishnia polityka Ukrainy v konteksti heopolitychnykh protsesiv. Ekspertni otsinky kharakteru i vplyvu deiakykh zovnishnykh faktoriv [Ukraine's foreign policy in the context of geopolitical processes. Expert assessments of the nature and impact of selected external factors]. Available at: <https://razumkov.org.ua/images/2025/11/21/2025-ZP.pdf> (accessed May 08, 2026).

5. Koziuk V., Kovalenko V. (2025). Osnovni etapy heoekonomichnoi frahmentatsii [Main stages of geoeconomic fragmentation]. *Svit finansiv*. No. 4(85), pp. 26-38. Available at: <https://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1862> (accessed May 11, 2026).

6. Panchenko V., Reznikova N. (2025). Mizhnarodni stratehii ekonomichnogo rozvytku [International strategies of economic development]. Kyiv: FOP Biletskyi R.H. 471 p. Available at: https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2025-04/Reznikova_navch_posib_2025_A5.pdf (accessed May 11, 2026) (in Ukrainian).

7. OECD. (2025). OECD Economic Outlook. Volume 2025, Issue 2: Resilient Growth but with Increasing Fragilities. Paris: OECD Publishing. Available at: <https://doi.org/10.1787/9f653ca1-en>. (accessed May 11, 2026).

8. World Economic Forum. (2024). The Future of Growth Report 2024. Geneva: World Economic Forum. Available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Growth_Report_2024.pdf (accessed May 11, 2026).

9. United Nations Conference on Trade and Development. (2025). Trade and Development Report 2025: Under Pressure – Uncertainty Reshapes Global Economic Prospects. Geneva: UNCTAD. Available at: <https://unctad.org/publication/trade-and-development-report-2025> (accessed May 06, 2026).

10. World Bank. (2025). Global Economic Prospects 2025. Washington, DC: World Bank Group. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> (accessed May 08, 2026).

11. World Economic Forum. (2026). Global Risks Report 2026. Geneva: World Economic Forum. Available at: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/> (accessed May 06, 2026).

12. World Trade Organization. (2024). World Trade Report 2024: Trade and Inclusiveness. Geneva: WTO. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr24_e/wtr24_e.pdf (accessed May 11, 2026).

Дата надходження статті: 17.06.2026

Дата прийняття статті: 08.07.2026

Дата публікації статті: 10.07.2026